

CONV 295/02

WG II 10

MUISTIO

Lähettiläjä: SihteeristöVastanottaja: Työryhmä 2

Asia: **Muistio komission jäsenen António VITORINOn johdolla 17.9.2002
pidetystä kokouksesta**

Perusoikeuskirjan sisällyttämistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja siihen liittymistä käsittelevän työryhmän neljäs kokous pidettiin 17.9.2002 klo 10.00–13.00 ja 14.30–18.30 komission jäsenen António Vitorinon johdolla.

1. Yhteisön tai unionin mahdollinen liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen –
menettelytavat ja seuraukset
 - Ensimmäinen keskustelu (*ks. asiak. CONV 116/02, osa III*)

Kaikki puheenvuoron käyttäneet kannattivat Euroopan unionin (ottaen huomioon, että valmistelukunta on yleisesti ottaen kallistumassa unionin oikeushenkilöiden vahvistamisen kannalle) liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen (ECHR) tai ainakin painottivat liittymistä puoltavia perusteita. Keskustelussa esitettiin muun muassa, että liittyminen takaisi kansalaisille samantasoisien perusoikeuksien suojelun kuin heillä on jo suhteessa jäsenvaltioihin; että liittymistä puoltavat perusteet voisivat olla vieläkin vahvemmat, jos perussopimuksesta tulisi velvoittava, sillä sen avulla varmistettaisiin molempien eurooppalaisten tuomioistuinten oikeuskäytännön yhdenmukainen kehittyminen ja se toimisi "pienen" ja "suuren" Euroopan yhdyssiteenä turvaten Euroopan neuvoston poliittisen merkityksen tällä alalla.

Useimmat puhujat painottivat, että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisen ei pitä olla vaihtoehto perusoikeuskirjan sisällyttämiselle perussopimukseen vaan tätä täydentävä toimenpide, jonka avulla perusoikeuskirjan ja yhteisöjen tuomioistuimen tarjoamaan suojeluun lisätään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen harjoittama ulkoinen valvonta. Tilanne olisi tällöin verrattavissa kaikkien jäsenvaltioiden oikeuden tilanteeseen: jäsenvaltiot ovat taanneet perusoikeudet toisaalta perustuslaeillaan, toisaalta liittymällä Euroopan ihmisoikeussopimuksen kansainvälisiin vähimmäisnormeihin.

Tässä yhteydessä esiin nostettiin kuitenkin kaksi kysymystä, joihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Ensinnäkin useat jäsenet korostivat, että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen ei saa johtaa unionin toimivallan laajentumiseen ihmisoikeuksien alalla. Eräät puhujat ilmoittivat olevansa tyytyväisiä siihen, että perussopimuksessa olevalla oikeusperustalla, jolla ainoastaan annettaisiin unionille valtuudet liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, ei voisi olla tällaista oikeusvaikutusta. Toiset katsoivat, että joka tapauksessa voitaisiin harkita teknisiä ratkaisuja, joilla tällainen mahdollisuus suljettaisiin varmuudella pois. Toiseksi korostettiin, ettei liittyminen saa vaikuttaa kansallisiin kantoihin, jotka perustuvat siihen, että tietyt jäsenvaltiot eivät ole ratifioineet kaikkia Euroopan ihmisoikeussopimuksen liitteenä olevia pöytäkirjoja tai ovat tehneet siihen varauksia.

Puheenjohtaja totesi yleiskeskustelun (jota jatkettiin alkuiltapäivästä Marc Fischbachin kuulemisen jälkeen, ks. jäljempänä) päätteeksi, että ongelman eri osa-alueet on syytä erottaa toisistaan. Valmistelukunnan tehtävänä on ainoastaan käsitellä sellaisen perustuslaillisen valtuutuksen sisällyttämistä perussopimukseen, jonka nojalla unioni voisi liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Tässä vaiheessa on syytä selventää, että tämä ei johtaisi toimivallan laajentamiseen. Lisäksi on varmistettava liittymisen ja velvoittavan perusoikeuskirjan sisällyttämisen yhteensopivuus. Tältä kannalta 52 artiklan 3 kohdan säilyttäminen perusoikeuskirjassa vaikuttaisi tarpeelliselta. Sitä vastoin se, mihin Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjoihin unionin olisi liityttävä, ja se, millaisia varauksia unioni mahdollisesti tekisi liittymisen yhteydessä, eivät ole perustuslaillisia kysymyksiä, eikä niiden käsittely kuulu valmistelukunnalle. Nämä kysymykset voi ratkaista aikanaan neuvosto yksimielisesti valtuutuksen perusteella. Jäsenvaltioiden tekemät kansalliset varaukset säilyisivät liityttäessä joka tapauksessa ennallaan, sillä ne koskevat kansallisen oikeuden toimintaa, ja liittymisen oikeusvaikutukset rajoittuvat unionin oikeuden alaan.

Tässä yhteydessä puheenjohtaja suhtautui epäilevästi "funktionaalisen liittymisen" malliin, jonka yksi työryhmän jäsen mainitsi mutta jonka muut torjuivat. Tämä malli merkitsisi, että jäsenvaltiot ja Euroopan neuvoston valtiot neuvottelisivat Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja EY:n perustamissopimukseen / EU-sopimukseen liitettävistä erityispöytäkirjoista, joilla unionin toimielimet asetettaisiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen valvontaan ilman, että EY/EU kuitenkaan itse liittyisi Euroopan ihmisoikeussopimukseen varsinaisena oikeushenkilönä (ks. selitys asiak. CONV 116/02, s. 25 ja 26). Puheenjohtaja korosti, ettei hän näe, mitä etua olisi tällaisesta mallista, jota myöskään Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomiteassa (CDDH) kokoontuneet jäsenvaltioiden oikeudelliset asiantuntijat eivät ole käsitelleet. Kuten Marc Fischbach huomautti, malliin sisältyisi sen sijaan haittoja, jotka johtuvat ennen kaikkea siitä, ettei unioni ole osana Strasbourgin järjestelmässä.

2. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomarin Marc Fischbachin kuuleminen

Työryhmä kuuli Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomaria Marc Fischbachia, joka esitti henkilökohtaisia näkemyksiään. Vastatessaan työryhmän jäsenten esittämiin kysymyksiin hän toi esiin muun muassa seuraavaa:

Fischbachin mukaan EY:n/EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ei vaikuttaisi unionin oikeuden riippumattomuuteen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tehtävänä on ainoastaan tehdä Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johtuvia velvoitteita koskevia ratkaisuja. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei tulkitse sopimusvaltioiden kansallista oikeutta. Näin ollen se ei osallistuisi myöskään unionin oikeuden tulkintaan, josta vastaa viime kädessä yhteisöjen tuomioistuin. Samalla tavoin kuin silloin, kun kyse on sopimusvaltioiden säädöksistä Euroopan ihmisoikeussopimuksen rikkomistapauksessa, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella ei olisi toimivaltaa julistaa unionin säädöksiä mitättömiksi eikä edes määrätä tai ehdottaa konkreettisia toimenpiteitä todetun rikkomisen korjaamiseksi, sillä näiden keinojen valinta kuuluu yksinomaan unionin toimielimille. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin huolehtii toissijaisuusperiaatteen mukaisesti siitä, että soveltaessaan Euroopan ihmisoikeussopimusta konkreettisissa tapauksissa se jättää sopimuspuolille riittävästi harkintavaltaa, joten se voisi ottaa huomioon myös unionin oikeuden erityispiirteet.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen välistä suhdetta ei näin ollen voitaisi liittymistapauksessa kuvata hierarkkiseksi, sillä molemmat tuomioistuimet tekisivät ratkaisuja omalla oikeuden alallaan puuttumatta toisen alaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin toimisi ainoastaan erikoistuneempana tuomioistuimena, joka harjoittaa ylimääräistä ulkoista valvontaa yksinomaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen osalta. Sen tehtävä ei heikentäisi millään tavoin yhteisöjen tuomioistuimen arvovaltaa ja merkitystä, kuten ei ole tapahtunut perustuslakituomioistuinten tai ylinten tuomioistuintenkaan kohdalla, jotka ottavat tarkasti huomioon perusoikeudet ja voivat lisäksi vapaasti ylittää Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistetut vähimmäisnormit.

Fischbachin mukaan unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, joka antaisi yhteisöjen tuomioistuimelle mahdollisuuden soveltaa ihmisoikeussopimusta välittömästi, voisi myös vahvistaa yhteisöjen tuomioistuimen asemaa perusoikeuksien kehittämisessä ja suojelemisessa Euroopassa ja johtaa siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen vaikutus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön kasvaisi.

Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen aseman määrittely unionin uudessa perussopimuksessa saattaa olla tarpeen, Fischbach ei näe mitään syytä käsitellä kyseisessä sopimuksessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta nimenomaisesti, sillä se on unionin oikeuden ulkopuolinen elin.

Fischbach totesi olevansa tyytyväinen perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohtaan ja korosti sen merkitystä. Kyseisen kohdan perusteella Euroopan neuvoston tarkkailijat saattoivat ilmaista tyytyväisyytensä perusoikeuskirjan tekstiin edellisessä valmistelukunnassa. Hän vahvisti näkemyksensä, jonka mukaan kyseisestä määräyksestä johtuvat oikeudelliset periaatteet ovat riittävän selkeitä. Periaatteiden täytäntöönpanossa on tosin eräitä ongelmia, jotka kuitenkin liittyvät vääjäämättömästi kaikkiin pyrkimyksiin turvata näiden kahden tuomioistuimen oikeuskäytännön yhdenmukainen kehitys ja jotka näin ollen olivat olemassa jo ennen perusoikeuskirjaa. Ongelmat saattavat kuitenkin kasvaa entisestään, kun unionin toimivaltaa laajennetaan vaihteittain perusoikeuksien kannalta erityisen herkille, ennen muuta kolmanteen pilariin kuuluville, aloille. Kun ajatellaan näitä ongelmia, joita saattaa syntyä jo nykyään, ennen kaikkea jos yhteisöjen

tuomioistuimen on annettava ratkaisunsa jostain tietystä kysymyksestä ennen kuin siitä on vielä muotoutunut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä, unionin liittyminen ihmisoikeussopimukseen toimisi eräänlaisena turvaverkkona, jonka avulla voitaisiin minimoida oikeuskäytäntöjen mahdolliset eroavuudet ja korjata niiden vaikutuksia. Tämä ratkaisu vaikuttaa vieläkin suositeltavammalta siinä tapauksessa, että perusoikeuskirja sisällytään perussopimukseen, sillä yhteisöjen tuomioistuimen – kuten myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen – käsiteltäväksi saatettavien perusoikeuksia koskevien asioiden määrä todennäköisesti kasvaa liittymisen myötä. Fischbachin mukaan on kuitenkin syytä pitää mielessä, että tämä kasvu ja sen mahdollisesti mukanaan tuomat käytännön ongelmat ovat ainoastaan seurausta perusoikeuksien suojelun tehostumisesta. Koska tämä suojelun tehostuminen perustuu ulkopuoliseen valvontaan, se auttaa osaltaan lisäämään unionin järjestelmän uskottavuutta.

Fischbachin mukaan unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ei muuttaisi mitenkään unionin ja sen jäsenvaltioiden toimivaltajakoa. Strasbourgin järjestelmässä pidetään toimivaltaa valmiiksi annettuna lähtökohtana, joten se hyväksyttäisiin sellaisenaan, unionin ja sen jäsenvaltioiden sisäisenä asiana. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei puuttuisi siihen, sillä se kuuluu yksinomaan unionin oikeuden alaan. Sellaisten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltäväksi saatettavien yksittäisten asioiden osalta, joissa on epäselvää, onko ihmisoikeussopimuksen väitetystä rikkomisesta vastuussa unioni vai jokin sen jäsenvaltioista, Fischbach viittasi Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitean hahmottelemaan "toisen vastaajan" järjestelmään (ks. António Vitorinon valmisteluasiakirja nro 8). Jos vastaajana oleva jäsenvaltio katsoisi, että asiassa on kyse unionin vastuusta, se voisi tällaisessa järjestelmässä pyytää unionia osallistumaan oikeudenkäyntiin "toisena vastaajana", ja päinvastoin. Jos ihmisoikeussopimuksen rikkominen todetaan, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antaisi tuomion molemmille vastaajille yhteisvastuullisesti määrittelemättä vastuun jakautumista niiden kesken. Vastaavasti tuomion täytäntöönpanovaiheessa olisi yksinomaan unionin ja jäsenvaltioiden asiana määritellä, miten unionin ja vastaajana olevan valtion vastuu jakautuu.

Marc Fischbach ilmoitti suhtautuvansa varauksella ehdotuksiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimen välisen ennakkoratkaisu- tai kuulemismenettelyn käyttöön ottamisesta joko ihmisoikeussopimukseen liittyttäessä tai sen vaihtoehtona. Tällaisten menettelyjen haittapuolena hän mainitsi erityisesti vireillä olevien asioiden käsittelyaikojen huomattavan pidentymisen sekä siitä aiheutuvan unionin ja jäsenvaltioiden välisen epätasapainon, sillä jäsenvaltioiden korkeimmilla oikeuksilla ei ole oikeutta pyytää ihmisoikeustuomioistuimelta lausuntoja. Fischbach vahvisti lisäksi, että ihmisoikeustuomioistuin ja yhteisöjen tuomioistuin pitävät säännöllisesti epävirallisia tiedotuskokouksia, mutta hän ei pitänyt tarpeellisena eikä tarkoituksenmukaisena ottaa käyttöön näiden kahden tuomioistuimen välisiä konsultaatioita, jotta ne voisivat sopia keskenään suhtautumisesta vireillä olevien asioiden ratkaisemiseen tai vaikuttaa siihen.

Fischbachilta kysyttiin mielipidettä ehdotuksesta ns. funktionaaliseen liittymistapaan (eli jäsenvaltiot ja Euroopan neuvostoon kuuluvat valtiot neuvottelisivat Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja EY-/EU-sopimukseen liitettäviä erityispöytäkirjoja, joiden nojalla unionin toimielimet kuuluisivat ihmisoikeustuomioistuimen valvontaan *ilman, että EY tai EU oikeushenkilönä kuitenkaan liittyisi Euroopan ihmisoikeussopimukseen*). Fischbach epäili tämän ajatuksen kannatettavuutta arvelleen sen aiheuttavan hankaluuksia, koska se olisi vaikea sovittaa yhteen Strasbourgin järjestelmän periaatteiden, varsinkin kollektiivisen takuun kanssa. Jos unioni itse ei olisi osa järjestelmää, sillä ei olisi ihmisoikeustuomioistuimessa sellaista tuomaria, joka olisi valittu unionin puolesta "edustamaan" unionin oikeutta. Näin ollen ihmisoikeussopimuksen mukaisessa järjestelmässä "kansallinen" tuomari on välttämätön, sillä hän antaa tuomioistuimen työlle kanteen kohteena olevan oikeuden asiantuntemuksen. Tämä asiantuntemus vaikuttaisi olevan vieläkin tärkeämpää siinä tapauksessa, että unioni liittyy ihmisoikeussopimukseen, koska yhteisön/unionin oikeus on erikoislaatuista ja koska on varmistettava, että tämä oikeus kehittyy yhdenmukaisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Se, että ihmisoikeustuomioistuimessa ei olisi unionin puolesta valittua tuomaria, saattaisi jopa aiheuttaa ongelman tuomioistuimen antamien unionin vastaisten tuomioiden auktoriteetin ja legitimitetin suhteen. Samoin jos valitaan "funktionaalinen" liittymistapa, unionilla ei olisi edustusta ministerikomiteassa sen valvoessa tuomioiden täytäntöönpanoa, vaikka tällainen edustus on välttämätöntä tämän tehtävän hoitamiseksi. Unionin kyseessä ollen sen avulla olisi myös selvitettävä komitealle unionin rajallisia toimivaltuuksia (ks. edellinen kohta).

3. Perusoikeuskirjan sisällyttäminen perussopimukseen

- perusoikeuskirjan horisontaalisiin määräyksiin tehtävien teknisten muutosten tarkastelu

Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 ja 2 kohdan mahdollisten mukautusten osalta suositeltiin yhteisymmärryksessä vähäisiä mukautuksia Neil MacCormickin valmisteluasiakirjassa nro 14 esittämien ajatusten sekä Jean-Claude Pirisin kuulemisen mukaisesti (ks. asiak. nro 13), jotta ilmaistaisiin täysin selkeästi se, että perusoikeuskirjan sisällyttäminen perussopimukseen ei muuttaisi unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa.

Yhteisymmärrykseen päästiin myös siitä, että säilytetään erityinen viittauslauseke kaikkiin EY-sopimuksessa mainittuihin perusoikeuskirjan oikeuksiin. Tällä hetkellä perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdassa olevan viittauksen lopullista sanamuotoa ei voida päättää tässä vaiheessa, sillä se riippuu siitä rakenteesta, jonka valmistelukunta päättää tulevalle perustuslain luonteiselle sopimukselle antaa.

On pyydetty, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan määräyksen merkitystä, erityisesti sen ensimmäisen ja toisen virkkeen välistä suhdetta selvennettäisiin loppuraportissa. Tältä osin jotkut työryhmän jäsenistä sekä puheenjohtaja yhteenvedossaan ilmoittivat, että jos perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti ihmisoikeussopimuksen oikeuksia vastaavien perusoikeuskirjan oikeuksien merkitys ja kattavuus ovat samat kuin valmistelukunnassa päätettävät, perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan toisen virkkeen lisääminen on tarpeen. Sillä selkeytettäisiin, että tämä artikla ei estä unionia määäämästä tätä laajemmasta suojasta unionin lainsäädännössä sekä perusoikeuskirjan määräyksissä, jotka kyllä perustuvat ihmisoikeussopimukseen mutta ulottuvat laajemmalle, sillä unionin säännöstö oli jo ihmisoikeussopimusta kehittyneempää (esimerkiksi perusoikeuskirjan 47 ja 50 artikla).

Lopuksi pyydettiin, että työryhmän olisi pyrittävä laatimaan perusoikeuskirjan 52 artiklaan tällä hetkellä puuttuva lisäviittauslauseke, joka koskisi perusoikeuskirjan niitä artikloja, joita ei otettaisi perussopimuksista eikä ihmisoikeussopimuksesta. Tällainen viittauslauseke voisi kyseisen näkemyksen mukaan perustua jäsenvaltioiden valtiosääntöperinteitä koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja lisäksi korostaa periaatteiden ja oikeuksien välillä perusoikeuskirjassa tehtyä eroa.

Vaikka vastauksena tähän pyyntöön jotkut jäsenet ilmoittivat olevansa yleisesti ottaen valmiita tarkastelemaan mahdollisuuksia etsiä mallia, joka koskee perusoikeuskirjan ja jäsenvaltioiden yhteisten valtiosääntöperinteiden välistä suhdetta, useat muut puhujat eivät olleet vakuuttuneita siitä, että horisontaalisissa määräyksissä olisi aukko. He painottivat erityisesti sitä, että perusoikeuskirja oli selkeämpi lähde kuin valtiosääntöperinteet ja että viittauslauseke ei olisi mahdollinen, koska ei ole muuta yhteisiä perustuslaillisia perinteitä tiivistetysti esittävää viitetekstiä kuin perusoikeuskirja ja ettei perusoikeuskirjan merkitystä saa muuttaa lisäämällä siihen ylimääräinen horisontaalinen lauseke. Puheenjohtaja ilmoitti yhteenvedossaan olevansa valmis hakemaan tähän ratkaisua. Hän kuitenkin painotti, ettei tässä voida toimia vastoin yhteisöjen tuomioistuimen nykyistä käytäntöä, jossa tuomari Vassilios Skourisin kuvauksen mukaan haetaan vapaasti virikkeitä yhteisistä valtiosääntöperinteistä hyläten yhteisen pienimmän nimittäjän lähestymistavan. Puheenjohtaja lisäsi, että mielessä olisi pidettävä myös perusoikeudet, jotka pohjautuvat muihin lähteisiin kuten muihin oikeudellisiin välineisiin, ja että jos oikeuksien ja periaatteiden välinen ero on perusoikeuskirjassa selkeä, perusoikeuskirjan valmistelukunta on päättänyt olla määräämättä yksityiskohtaisesti tämän eron oikeudellisista vaikutuksista jättäen asian oikeuskäytännön varaan.

Jotkut jäsenet pyysivät, että työryhmän raportissa esitettäisiin myös, että perusoikeuskirjaa mahdollisesti sisällytettäessä perussopimukseen olisi hyödyllistä korostaa puheenjohtajiston perusoikeuskirjasta antamien selitysten tärkeää merkitystä.

4. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomarin Vassilios Skourisin kuuleminen

Alustuksessaan (ks. WD 19) ja vastauksena työryhmän esittämiin kysymyksiin Skouris, joka ilmaisi henkilökohtaisena näkemyksensä (tuomioistuimessa oli käyty joitakin keskusteluja työryhmässä käsiteltävistä aiheista muttei ollut otettu vielä virallista kantaa) muun muassa seuraavat huomiot:

Skourisin mukaan perusoikeuskirjan sisällyttäminen perussopimukseen ei voi muuttaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa, jos perusoikeuskirjan 51 artiklan 2 kohta ja 52 artiklan 2 kohdan horisontaaliset viittauslausekkeet mukautetaan soveltuvalla tavalla, kuten työryhmässä on esitetty.

Skouris muistutti, että voimassa olevan lain kannalta yhteisöjen tuomioistuin on äskettäin todennut muutoksenhakujärjestelmän toimielinten säädösten laillisuuden valvonnan osalta yleisten oikeusperiaatteiden mukaiseksi. Hän lisäsi, että tulevan lain kannalta voitaisiin ajatella nykyisen järjestelmän muuttamista. Hänen mielestään uuden perustuslaillisen muutoksenhakukeinon "Verfassungsbeschwerde" käyttöön ottaminen yhteisössä ei olisi suositeltavin vaihtoehto. Ei olisi myöskään toivottavaa antaa yksityisille oikeus nostaa kanne säädöksistä vain silloin kun soveltuvaa kansallista muutoksenhakukeinoa ole. Jos halutaan harkita muutosta, olisi puututtava EY-sopimuksen 230 artiklan 4 kohtaan, jota on moitittu liian joustamattomaksi, eikä EY-sopimuksen 234 artiklaan, jonka mukainen ennakkoratkaisumenettely toimii hyväksyttävästi. Skouris täsmensi myös, että vaikka Euroopan unionin oikeusasiamiehen toimi on hyvin arvostettu, ei kyseessä kuitenkaan ole kyseessä oikeudellinen elin, joka voisi ottaa itselleen "suodattimen" tehtävän antamalla yksittäisiä asioita yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Lisäksi Skourisin mielestä olisi toivottavaa, että yhteisöjen tuomioistuimen edellytykset valvoa toimielinten säädöksiä olisivat yhdenmukaiset alasta riippumatta. Näin ollen olettaen, että jos perusoikeuskirjasta tulee velvoittava tai jos Euroopan ihmisoikeussopimukseen liitytään, ei ole helppo hyväksyä sitä, että kolmannessa pilarissa oleva rajoitettu tuomioistuinvalvonta säilytetään. Skouris tähdensi kuitenkin, ettei hänen tehtävänään tuomarina ole tehdä ehdotuksia tällaisessa perustavassa laatuva olevassa kysymyksessä.

Skouris vahvisti, että liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ei yleisesti ottaen ole ristiriidassa yhteisön oikeuden riippumattomuuden kanssa. Jos siihen liittymisen jälkeen yhteisöjen tuomioistuin menettäisi yksinoikeutensa ratkaista, rikkooko yhteisön säädös ihmisoikeussopimusta, hän ei näkisi siinä mitään ihmeellistä. Skouris katsoi, että yhteisöjen tuomioistuimen lausuntoa 2/94 tulkitaan joskus väärin; tosiasiaa yhteisöjen tuomioistuimella ei olisi ongelmaa ihmisoikeussopimukseen liittymisen mukanaan tuoman, siihen kohdistuvan ulkoisen valvonnan kanssa.

Skouris katsoi, että hänen mielestään EY:n tai EU:n liittyminen ihmisoikeussopimukseen ei vaikuta EY:n tai EU:n ja sen jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon, jos tätä varten luotavassa oikeusperustassa käsitellään vain liittymisongelmaa. Sen mielestä Strasbourgin tuomioistuin ei liittymisen jälkeen joudu ratkaisemaan muita kuin yhteisön oikeutta koskevia kysymyksiä, kuten sellaisia, jotka koskevat sen toimivallanjakoa. Skouris viittasi teknisiin ratkaisuihin, joita on ehdotettu tämän tilanteen välttämiseksi.

Skourisin mukaan ei pitäisi liioitella vaaraa siitä, että näiden kahden eurooppalaisen tuomioistuimen päätökset olisivat ristiriitaisia keskenään, sillä yhteisöjen tuomioistuin on aina seurannut ja tulee seuraamaan hyvin tarkasti Strasbourgin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Tästä syystä Skouris ei suosittele näiden kahden tuomioistuimen tehtäviä kirjattavaksi perussopimukseen eikä niiden välisten suhteiden määrittelemistä, ei vaikka perusoikeuskirja sisällytettäisiin perussopimukseen. Tässä yhteydessä Skouris ilmoitti vastustavansa sitä, että yhteisöjen tuomioistuin voisi pyytää ennakkoratkaisua Strasbourgin tuomioistuimelta, sillä se mutkistaisi ja vaikeuttaisi suhteettoman paljon yhteisöjen tuomioistuimen menettelyä.

Skouris vahvisti, että määrittäessään yleisiä oikeusperiaatteita perusoikeuksien alalla yhteisöjen tuomioistuin käyttää pohjana jäsenvaltioiden yhteisiä valtiosääntöperinteitä. Hän korosti, että nämä perinteet eivät ole yhteisön oikeuden suora lähde eivätkä ne siten sido yhteisöjen tuomioistuinta sellaisenaan vaan ne ovat pikemminkin virikkeiden lähde. Yhteisöjen tuomioistuin ei siis pyri löytämään jäsenvaltioiden yhteisistä valtiosääntöperinteistä pienintä yhteistä nimittäjää vaan käyttämään niitä virikkeinä ja vapaammin harkiten soveltuvan suojelun tason vahvistamiseksi yhteisön oikeusjärjestyksessä. Jos perusoikeuskirja sisällytetään perussopimukseen, Skourisin näkemyksen mukaan ei pitäisi enää käyttää yleisiä periaatteita ja siten yhteisiä valtiosääntöperinteitä "kilpailevana ja vastaavana" perusoikeuksien lähteenä vaan toissijaisena ja täydentävänä lähteenä, jolloin yhteisöjen tuomioistuin voisi käyttää niitä vain, jos perusoikeuskirjassa ei ole jostain asiasta määräyksiä.

Skouris arvioi, että perussopimukseen sisällytetyn perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohta vahvistaisi yhteisöjen tuomioistuimen nykyisen käytännön, jonka mukaan se seuraa ihmisoikeustuomioistuimen ihmisoikeussopimuksesta antamaa tulkintaa, eikä se aiheuttane muutosta yhteisöjen tuomioistuimen tyydyttävästi toimivaan käytäntöön. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdasta käy Skourisin mukaan ilmi periaate, jonka mukaan EY-sopimuksessa jo olevat, perusoikeuskirjassa toistetut oikeudet olisivat EY-sopimuksessa erityislainsäädäntöä ("lex specialis") ja että olemassa oleva näitä oikeuksia koskeva oikeuskäytäntö pysyisi voimassa. Skourisilta kysyttiin, onko perusoikeuskirja laadittu riittävän selkeästi, hän vastasi, että vaikka "parantamisen varaa on", nykyinenkin perusoikeuskirjan teksti kelpaisi, lisäten, että vaikka nykyinen tilanne antaisi yhteisöjen tuomioistuimelle enemmän toimintavapautta, hän henkilökohtaisesti työskentelisi mieluummin perusoikeuksia koskevan lainsäädäntötekstin, kuten perusoikeuskirjan, pohjalta.